

Kun ei olla valmiina - miesten kokemuksia raskaudenkeskeytyksistä

Sari Hälinen, YTM, yhteisöpedagogi (AMK), Authorized sexuality educator and sexual health promoter (NACS), seksuaalineuvoja (SSS), seksuaaliterapeutti

DISCLAIMER: Tässä esseessä puhutaan sukupuolista dikotomisesti. Siinä viitataan raskaudenkeskeyttäjiin tai raskaana oleviin naisina. Kyselyyn vastanneihin viitataan miehinä. Kuitenkaan esseen kirjoittajana en tiedä raskaana olleiden tai kyselyyn vastanneiden sukupuolikokemusta.

Tässä esseessä käsittelen seksuaalineuvojakoulutuksen (2015, Väestöliitto) lopputyötä, jossa kartoitin miesten kokemuksia raskaudenkeskeytyksistä. Kysely oli laadullinen ja siihen vastasi 48 henkilöä. Suomessa tehdään vuosittain (THL 2019) noin 8600 raskaudenkeskeytystä. Raskaana olevalla on oikeus päättää itse, haluaako hän hakea aborttia. Virallisesti raskauden alkamisesta tai raskaudenkeskeytyksestä ei tarvitse kertoa miehelle.

Aborttitutkimus on Suomessa keskittynyt erityisesti hoitotyön opinnäytetyötutkimukseksi. Usein näissä näkökulmissa raskaudenkeskeytystä käsitellään raskaana olevan näkökulmasta kuten raskaudenkeskeytykseen liittyviä, toipumista edesauttava tekijöitä tai sitä, kuinka hoitohenkilökunta osaisi tukea paremmin potilasta tällaisella hetkellä. Miesten rooli näissä töissä on olla abortin tekijälle tuen antaja. Usein opinnäytetöissä mieheen viitataan henkilönä, joka joko helpottaa tai vaikeuttaa aborttipäätöksen tekemistä tai hänellä on mahdollisuus vaikuttaa suotuisasti abortin tekijän fyysiseen ja henkiseen toipumiseen ja oloon.

Suurin osa vastaajista oli keski-ikäisiä, parisuhteessa olevia miehiä. 67 % vastaajista oli saanut tietää raskaudesta, kun raskaustesti oli näyttänyt plussaa. Vastaajista 58% koki, että aborttipäätös oli heistä ollut oikea ratkaisu.

Tuon esseessäni esille kyselytutkimukseeni perustuen miesten kirjoittamia tunteita ja näkemyksiä aborttikokemuksesta. Nämä ovat usein asioita, jotka saattavat jäädä huomioimatta perusterveydenhuollossa. Esseelläni haluaisin myös muistuttaa, että seksologista työtä tekevä kohtaa myös miehiä, joilla saattaa olla paljonkin kerrottavaa

raskaudenkeskeytykokemuksista. Ja näillä kokemuksilla voi olla suurikin merkitys miehen seksuaalisuuteen ja intiimeihin ihmissuhteisiin.

Vastaajat toivoivat, että he saisivat prosessin aikana tietoa abortista ja sen vaikutuksista sikiöön ja raskaana olevaan. Osa miehistä kaipasi myös psykologista tukea sekä lohdutusta.

Raskaudenkeskeytykset Suomessa

Raskaudenkeskeytys on raskaana olevan oikeus. Henkilö, joka päättää tekevänsä raskaudenkeskeytyksen toteuttaa kahta, perustuslakiin perustuvaa oikeuttaan, jota ovat tahdonvapaus ja itsemääräämisoikeus.

Raskaudenkeskeytyksellä tarkoitetaan raskauden keinotekoista päättämistä. Raskaus voidaan keskeyttää Suomen lainsäädännön mukaisten perusteiden täytyessä. Ennen 12. raskausviikon täyttymistä keskeytys voidaan tehdä kahden lääkärin suostumuksella. Jos raskaus halutaan keskeyttää 12. raskausviikon jälkeen, tarvitaan siihen Valviran lupa. Sikiön vakavan sairauden tai epämuodostuman perusteella raskaus on mahdollista keskeyttää 24. raskausviikolla saakka. (THL 2017.)

Vuonna 2018 Suomessa tehtiin 8 602 raskaudenkeskeytystä eli 7,6 keskeytystä tuhatta hedelmällisyysikäistä (15–49-vuotiaista) naista kohti. Eniten keskeytyksiä tehtiin 20–24-vuotiaille. Vuonna 2018 useampi kuin joka kolmas (38 %) raskaudenkeskeytyksistä tehtiin naisille, joille oli tehty keskeytys jo aiemmin. Alle 20-vuotiaista 11 prosentille oli tehty aikaisempi keskeytys. (THL 2018)

Laissa määritellyt perusteet raskauden keskeyttämiselle ovat:

- sosiaaliset syyt
- alle 17 vuoden tai vähintään 40 vuoden ikä
- nainen on synnyttänyt 4 lasta
- sikiön todettu tai epäily epämuodostuma tai vamma
- raskaus vaarantaa naisen terveyden tai jommankumman vanhemman sairaus rajoittaa heidän kykyään hoitaa syntyvää lasta
- raskaus seurausta raiskauksesta

Lähde: THL, 2017

Raskaudenkeskeytys voidaan tehdä joko lääkkeillä tai kirurgisesti mukaavinnalla. Nykyisin Suomessa valtaosa keskeytyksistä tehdään

lääkkeellisesti. Raskaudenkeskeyttämiselle pitää olla jokin syy. Suurin osa raskaudenkeskeyttämisistä tehdään sosiaaliin syihin vedoten.

Duodecimin Käypä hoito-nettisivujen mukaan vuoden 2011 tilastojen mukaan, suurin osa (47%) ei-toivotuista raskauden alkamisista johtui kondomiehkäisyn käytön epäonnistumisesta. Toiseksi yleisin syy (35 %) oli ehkäisyn käyttämättömyys. (Kaypahoito.fi, epidemiologia).

Selvityksen taustatietoja

Valmistuin Väestöliiton seksuaalineuvojakoulutuksesta vuonna 2015. Lopputyöni otsikko oli: *Kun ei olla valmiina -miesten kokemuksia raskaudenkeskeytyksistä*. Työssäni halusin selvittää, millaisia kokemuksia suomalaisilla miehillä oli raskaudenkeskeytysprosessista. Halusin tietää, millaisia tiedon- ja tuentarpeita miehillä olisi ollut ja minkälaisia tunteista raskaudenkeskeytysprosessi on herättänyt heissä.

Käytin aineiston keruussa Webropol -kyselylomaketta. Kysymyspatteristossa oli niin avoimia kuin suljettujakin kysymyksiä. Tavoitteenani oli saada aineisto, jossa olisi joitain kymmeniä vastauksia. Levitin kyselylomakkeen linkkiä omien verkostojen kautta, sosiaalisessa mediassa sekä keskustelupalstoilla, jotka oli kohdennettu erityisesti miehille. Sain vastauksia yhteensä 48 kappaletta. Lomaketta oli avattu 292 kertaa.

Työni tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

- Millaisia kokemuksia ja tunteita miehillä on raskaudenkeskeytyksistä?
- Kuinka miehet kokivat osallistuvansa raskaudenkeskeytyspäätökseen?
- Mitä miehet haluavat sanoa raskaudenkeskeytysprosessista?

Voivatko raskaudenkeskeytykset vaikuttaa miehen seksuaalisuuteen?

Kysyin tässä kysymyksen, johon itselläni ei ole vastausta. Näin jälkiviisaana voisin sanoa, että tämä kysymys olisi pitänyt sisällyttää yhdeksi kyselyn kysymykseksi – sillä se olisi ollut hyvinkin oleellinen osa aiheen käsittelyä.

Kuten todettu, aborttiin liittyvät opinnäytetyöt keskittyvät usein raskaana olevien kokemuksiin. Raskaudenkeskeytyksen vaikutuksista seksuaalisuuteen myös naisten keskuudessa on tutkittu heikosti. Joitakin tutkimuksia kuitenkin on.

Lehtonen (2015) on omassa AMK-opinnäytetyössään analysoinut seitsemän naisen kirjoituksia, joissa käsitellään abortin jälkeisiä vaikutuksia

seksuaalisuuteen ja seksikäyttäytymiseen. Lehtosen analyysin mukaan, osalle kirjoituskutsuun vastanneista oli muodostunut välinpitämätön asenne seksiä kohtaan. Tämä näkyi muun muassa naisten uskottomuutena ja "riskikäyttäytymisenä" kuten seksin harrastamisena tuntemattomien kanssa. Kolme naisista kirjoitti abortin vaikuttaneen negatiivisesti seksuaaliseen haluun, kiihottumiseen ja orgasmin saamiseen. Kaksi kuudesta naisesta kirjoitti, ettei abortti vaikuttanut heidän seksuaaliseen käyttäytymiseensä tai seksiin liittyvään tyytyväisyyteen tai kiinnostukseen. Kuitenkin abortin jälkeen, molemmat naiset olivat kiinnittäneet ehkäisyn käyttöön tarkempaa huomiota. (emt. 2015, s. 43, 47, 48, 49, 53.)

Lehtonen toteaa työssään, että miehen osuus ja vastuun ottaminen tai ottamatta jättäminen näyttää vaikuttavan pitkälle naisen tulevaisuuteen. Naisella voi tulla miehiä kohtaan liittyvään luottamukseen niin suuri särö, että sitä voi olla vaikea korjata vielä vuosien jälkeenkään. Erityisen negatiiviset vaikutukset liittyvät naisen kokemaan painostukseen tai jos nainen jäi ilman miehen antamaa tukea. Jälkiseurauksia tällaisissa tilanteissa olivat riidat, välien kylmeneminen, kumppanin pettäminen ja erot. (emt. 2015, s. 58, 71.)

Mutta millainen vaikutus raskaudenkeskeytyskokemuksella voi olla miehiin? Voidaan olettaa, että jos abortilla on vaikutus naisen seksuaalisuuteen, ja nainen on suhteessa miehen kanssa - vaikuttanee se myös miehen seksielämään. Mutta millaisia itsenäisiä vaikutuksia abortilla voisi olla miehen seksuaalisuuteen? En näe syytä sille, miksi raskaudenkeskeytyksen vaikutukset olisivat erityisen sidoksissa sukupuoleen. Vaikka toki raskauden alkaminen ja raskaana oleminen voivat jäädä tietyntyyppisesti raskaana olevan kehomuistiin fyysisesti ja psyykkisesti.

Mutta miksi abortti ei vaikuttaisi myös miehen seksuaaliseen haluun, libidoon, nautinnon kokemukseen, orgasmiin, laukeamiseen ja erektion saamiseen? Tai esimerkiksi miehen seksuaaliseen aktiivisuuteen, mahdolliseen riskikäyttäytymiseen tai ehkäisyn käyttöön? Tämänkaltaiset vaikutukset voivat ilmaantua raskaudenkeskeytyksen aikana, sen jälkeen tai ne voivat aktivoitua jonkin toisen elämäntilanteen aikana. Tällainen elämäntilanteen muutos voi olla esimerkiksi ero, kun mies perheellistyy, tai kun perheen perustamista suunnitellaan.

Kannustan seksologista työtä tekeviä ottamaan raskaudenkeskeytyksen teemat esille asiakkaiden kanssa. Ja mieluiten niin, että keskusteluissa

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 4(1)

avataan aborttikokemusten syitä, sen herättämiä tunteita, sen seurauksia seksuaalisuuteen, suhteeseen ja kokemukseen itsestä.

Seksuaalineuvonnassa ja seksuaaliterapiassa käytetään usein työn tukena sekä apuna seksuaalianamneesia. Raskaudenkeskeytystä sivutaan anamneesissa kahdessa kysymyksessä: *Raskaudet ja lasten syntyminen nuoruusiässä*.

Kysymykset ovat:

1. Oliko sinulla/kumppanillasi keskenmenoja tai raskauden keskeytyksiä? Jos kyllä: Miten tilanne vaikuttivat sinuun ja parisuhteeseesi?
2. Onko sinulle tai kumppanillesi tehty aborttia? Jos kyllä: Miten se vaikutti sinun ja kumppanisi elämään?

(Joseph & Leslie LoPiccolon lomakkeesta, *Sexpo*-säätiossä keväällä 2004 muokattu versio, nettiversio, s. 9).

Abortti voi herättää vuosienkin jälkeen monenlaisia tunteita. On luonnollista, että ajan kuluessa ihmisten arvot ja asenteet muokkaantuvat elämäkokemusten myötä. Siksi erityisesti menneet aborttikokemusten läpikäyminen voi olla hyödyllistä. raskauden alkamiseen liittyvä syy voi myös olla merkityksellinen. Jos raskaus on alkanut ehkäisyn epäonnistumisesta, naisen ehkäisyn käyttämättä jättämisestä tai valehtelusta, se on voinut jättää jälkensä miehen kykyyn luottaa naiseen tai vaikka ehkäisyyn.

Myös seksuaalikasvatuksen näkökulmasta on tärkeää kartoittaa miehen tietoja raskaudenkeskeytyksestä, sen prosessista ja vaikutuksista - onko hänelle jäänyt jotain epäselvyyksiä, virheellisiä oletuksia tai tietoja aiheeseen liittyen.

Miesnäkökulmaa etsimässä

On ymmärrettävää, että miesnäkökulma raskauden ehkäisyyn liittyvässä keskustelussa on ollut vähäistä. Syy todennäköisesti mukailee Tuomaalan (2011, s. 213) ajatusta siitä, että raskaaksi tuleva ja abortista päättävä on abortin keskeisin toimija yksinkertaisesti siitä syystä, että kysymyksessä on hänen raskaaksi tuleva ruumiinsa. Raskaaksi tuleminen ja abortti tapahtuvat juuri tuon erityisen eletyn ruumiin kautta.

HÄLINEN – MIEHET JA RASKAUDENKESKEYTYS

Schwartz (2011, s. 39) pohtii itsemäärämisoikeuden ja yksilön oikeutta omaan ruumiiseen juuri naisen lisääntymisoikeuden näkökulmasta. Reproductiovapaus on oikeutta hedelmällisyyden kontrollointiin ja aborttiin. Sen oikeudet liittyvät yksilön mahdollisuuksiin päättää omasta ruumistaan, seksuaalisesta käyttäytymisestä ja inhimillistä reproduktiostaan.

Lakiin (Finlex 239/1970, 7§) on kirjattu miehen mielipiteen ilmaisu; ”*Ennen raskauden keskeyttämistä koskevaa päätöksentekoa, jos siihen katsotaan olevan syytä, on varattava odotettavan lapsen isälle tilaisuus esittää käsityksensä asiassa*”. Vastaani ei ole kuitenkaan tullut yhtään tutkimusta tai selvitystä siitä, miten miehet ovat käyttäneet tai käyttävät tätä oikeutta. Tai kuinka toimitaan tai on toimittu, jos tämä oikeus ei ole toteutunut.

Miesnäkökulma on kirjattu myös terveydenhuollon suositukseen: Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020 (THL, 2014, s. 124) jossa todetaan: ”*ehkäisypalveluita olisi hyvä kohentaa niin, että miehet voisivat luontevasti tulla vastaanotolle perhesuunnittelu- ja seksuaaliterveysasioissa*”. Tämän voi tulkita yritykseksi parantaa miesten oikeutta saada tietoa sekä tukea raskaudenkeskeytykseen liittyvissä kysymyksissä.

Näkymättömät miehet raskaudenkeskeytystutkimuksissa

Etsin työhöni lähdemateriaalia (vuonna 2015) ammattikorkeakoulujen opinnäyteportaalista (Theseus.fi) sekä hakukoneesta Finna.fi, johon on koottu yliopistojen Pro-Gradu ja väitöskirjatöitä. Hakutyökaluissa käytin sanoja raskaudenkeskeytys + abortti + kumppani + mies + partneri.

Suurin osa hakutuloksista oli hoitotyön (AMK) opinnäyte- tai kehittämistöitä, joiden näkökulmana oli aborttia tekevien naisten terveys, sen tukeminen ja raskaudenkeskeytysprosessista selviytyminen. Hoitotyöhön liittyvissä opinnäytetöissä on luotu oppaita, joiden tarkoituksena on ollut antaa tietoa esimerkiksi hoitohenkilökunnalle siitä, kuinka he voivat tukea paremmin potilasta, joka tulee raskaudenkeskeytykseen.

Esimerkiksi Seilosen (2011, s. 41) HAMK opinnäytetyön: Naisten kokemus ja selviytymiskeinot lääkkeellisestä raskaudenkeskeytyksestä - lopputuloksen mukaan; miehen mielipide ja parisuhteen laatu vaikuttivat merkittävästi naisen keskeytyspäätökseen ja keskeytyksestä toipumiseen. Opinnäytetöissä mies on usein asemoitu henkilöksi, joka tukeansa antamalla edesauttaa raskaudenkeskeytyksen tehneen toipumista. Tai

sitten hän on jollain tavalla toipumisen hidasteena tai hän vaikeuttaa päätöksentekoa.

Tein aineistohaun uudelleen alkuvuodesta 2020, koska edellisestä hausta oli jo yli 5 vuotta. Erityisesti raskaudenkeskeytyksiin liittyvät AMK-opinnäytetyöt olivat lisääntyneet. Hakutuloksista löytyi edelleen oppaita, joilla pyrittiin antamaan psykososiaalista tukea abortin tekijälle ja olipa mukana myös nuorille suunnattua seksuaalikasvatusmateriaalia, joka liittyi raskaudenkeskeytykseen. Harmikseni täytyy todeta, ettei miesnäkökulma ole vuosien saatossa lisääntynyt ja aihetta käsitellään edelleen hyvin samantyyppisesti kuin vuonna 2015.

Huomasin, että jo vuonna 2015 minulta oli mennyt ohi tutkimustyö: *Lisääntymisterveys Pietarissa: miehet 2003* (Fedorova ym. 2005). Työssä oli haastateltu pietarilaisia miehiä seksuaaliterveyteen liittyvistä aiheista. Miehillä oli kysytty myös aborteista. Kysymysten asettelu oli keskittynyt syihin, miksi abortti tehtiin sekä miesvastaajan osuudesta päätöksentekoon. Tutkimuksen aineistotyyppiin vuoksi en saanut työtä luettavaksi.

Akateemisessa tutkimustyössä raskaudenkeskeytykseen liittyvät opinnäytteet ovat suhteellisen harvinaisia. Yliopistojen opinnäytetöiden näkökulmissa raskaudenkeskeytystä tarkastellaan muun muassa oikeuksien, sukupuolentutkimisen ja moraaliseettisten silmälasien läpi. Näissä töissä miesnäkökulma vilahtaa toisentyypisen roolin haltijana.

Tanja Schwartz (2011, 30-31) julkisoikeuden Pro-Gradutyössään muun muassa toteaa, että reproduktiiviset oikeudet ja itsemääräämisoikeus kuuluvat myös miehille – mutta koska tutkijan päähuomio on raskaudenkeskeytyksessä, hän on rajannut työnsä tutkimustarkastelun naiseen: ”Katson reproduktion olevan juuri se elämänalue, joka on määritelty erityisesti naisille kuuluvaksi”. Ja tämä lienee ydinajatus siinä, miksi miesten kokemuksia tai heidän näkemyksiään aiheesta on niin vähän.

Tuomaalan (1998, 84) väitöstutkimuksessa: Keskeytyksiä elämässä, naisten toimijuudet aborttikertomuksessa on osio: ”Raskauden keskeytys vaikuttaa osaltaan myös mieheen”. Tuomaalan työssä naiset kertovat raskaudenkeskeytykokemuksista. Niissä kertomuksissa, joissa on mukana miehiä, naisten perustelut abortille ovat pitkiä ja perinpohjaisia. Osa haastateltavista miehistä tuotti näkyväksi sen, että abortti on heistä moraaliton teko, toiset puolsivat raskaudenkeskeytyspäätöstä erityisen aggressiivisesti, kun taas muut suhtautuivat koko asiaan passiivisesti.

Tuomaalan (emt.) työn yksi keskeinen tulos oli, että yleisesti ottaen mies tunsii samoja tunteita kuin nainen mutta ikä ja henkinen kypsyytys vaikuttivat siihen, miten mies kokee keskeytyksen, ja miten hän ilmaisee ajatuksensa ympärillä oleville ihmisille.

Seksuaalineuvontaopintojeni lopputyön kirjallisuuskatsauksen pääpainona oli kotimaiset viitteet. Keväällä 2020 tarkastelin myös joitain kansainvälisiä tutkimushakua ja niiden pääpaino oli suhteellisen samanlainen kuin kotimaisessakin tarjonnassa. Kulttuurisia eroja oli jonkin verran. Ne näyttäytyivät uskonnollisuuden, esiaviollisen seksin ja yhteisön suhtautumisen näkökulmissa. Omassa kyselytutkimuksessani kukaan vastaajista ei tuonut esille uskonnollisia näkemyksiään. Yksi vastaajista käytti abortista käsitettä ”lapsen murha”.

Yksityishenkilönä pääsyni kansainvälisiin tietokantoihin oli haasteellista. Sain usein luettavakseni tutkimusten abstraktit tai päätulokset. Mutta koen, että sain niistä jonkinlaista perspektiiviä, joita peilata oman kyselytutkimukseni tuloksiin.

Italaisessa tutkimuksessa (1983, Benvenuti, Borri, Buzzoni, Clerici, Rossi) selvitettiin raskaudenkeskeytyksen psykologisia vaikutuksia. Näkökulmana oli uusi, ehkä italialaiselle kulttuurille ominainen lähtökohta: miten raskaudenkeskeytys vaikuttaa miehiin, isyyden menettämisen näkökulmasta. Tutkimuksissa todettiin, että miehillä oli raskaudenkeskeytyksen jälkeen ahdistuneisuutta ja psykosomaattisia oireita. Harvemmin kuitenkaan masennusta.

Omassa aineistoissani isyyttä ei juurikaan sanallisteta. Parissa kohdassa miehet kertovat toisinaan laskevansa sitä, että minkä ikäinen lapsi olisi nyt, jos aborttia ei olisi tehty.

Naziri (2009) teki haastattelututkimuksen 16 bulgarialaiselle ja 14 kreikkalaiselle miehelle. Tutkimustuloksen mukaan, kaksi kolmasosaa haastattelututkimukseen osallistuneista olisi halunnut jatkaa raskautta. Tutkimuksen lopputuloksissa todettiin, että raskaudenkeskeytys voi luoda jännitteitä ja konflikteja parisuhteeseen, erityisesti siinä tapauksessa, jos kumppanukset ovat abortista eri mieltä. Tutkimustulosten mukaan, osa pariskunnista erosi abortin jälkeen. Erot kirjoitettiin auki niin, ettei suhde ”kestänyt” aborttia – samaa fraasia oli käytetty myös minun aineistossani, jossa oli kuvailtu eroa.

Holmbergin ja Wahlbergin kirjassa *Memories after abortion* (2006, s. 2) esiteltiin tutkimus: *Young men and unplanned pregnancy: risk behaviour and reactions: their own narratives* (1978) jossa haastateltiin 35 amerikkalaista miestä aborttiklinikan odotushuoneessa. Tutkimuksessa kysyttiin tuttuun tapaan päätöksentekoon liittyviä roolituksia. Miehet kertoivat mukailevansa päätöksessä naisen valintaa. Miehet kuitenkin kuvailivat aborttien syiden olevan miesten kypsymättömyydessä ja siinä, etteivät he kokeneet olevansa tarpeeksi vastuullisia vanhemmiksi. He olivat myös huolissaan itsenäisyytensä menettämisestä sekä kyvyttömyydestään elättää lasta.

Holmberg ja Wahlberg (2006, s. 43, 50, 52, 55) mainitsevat, että miehet halusivat tukea kumppania toimenpiteessä sekä huolehtia hänestä myös keskeytyksen jälkeen. Ensireaktio raskausuutiseen riippui yksilöstä, persoonasta ja iästä. Miehet kokivat, että raskaudenkeskeyttämiseen liittyy monenlaisia tunteita kuten pelkoa, syyllisyyttä, surua ja pettymystä. Raskauden alkaminen herätti vastaajissa myös iloa ja onnellisuutta.

Holmberg ja Wahlberg (emt.) sivuavat työssään ruotsalaista pienoistutkimusta vuodelta 1983, jossa oli haastateltu aborttiklinikalla työskenteleviä terveydenhuollon ammattilaisia. Työntekijöiden havaintojen mukaan:

- 1) Miesten yleisin tunne on syyllisyys, kun kyse on abortista.
- 2) Miehet ja naiset vaikuttavat toistensa päätöksiin.
- 3) Miehillä on tarpeita puhua raskaudenkeskeytykseen liittyvistä tunteista ja kokemuksista.

Kyselytutkimuksen tuloksia

Kun elämäntilanne ei ole sopiva

Suurin osa kyselyn vastaajista ilmoitti iäkseen 31–34 tai 35–38 vuotta. Toiseksi suurin ikäryhmä oli 23–26 vuotta ja kolmanneksi 39–42 vuotta. Vastaajista yksi oli yli 50-vuotias ja yksi alaikäinen.

Suurin osa (79,2 %) vastaajista kertoi, että taustalla on ollut yksi raskaudenkeskeytys. Kaksi raskaudenkeskeytyskokemusta oli vastaajista 12,5 % ja kolme 8,3 % vastaajista.

Vastaajista 47 % oli keskeytyksen aikaan parisuhteessa. Tapailu tai treffailusuhteessa oli 29 % vastaajista, avo- tai avioliitossa 14 %. Yhden yön seksin seurauksena raskaus oli alkanut 6 % vastaajista, yksi vastaajista kertoi raskauden alkaneen kaverusten välisestä seksistä.

Suurin osa vastaajista (66 %) oli saanut tietää raskaudesta sen jälkeen, kun raskaudesta oli näyttänyt plussaa. Vastaajista 12 % kertoi saaneensa tiedon raskaudesta aborttitoimenpiteen jälkeen. Raskaudenkeskeytykseen liittyvät syyt johtuivat siitä, ettei kumppanin, suhde tai elämäntilanne ollut sopivan raskauden jatkumiselle.

Parisuhteessa olevat kokivat, etteivät kokeneet olevansa vielä henkilökohtaisesti tarpeeksi kypsiä lapsen tuloon. Myös raskauden suunnittelemattomuus vaikutti siihen, ettei raskautta haluttu jatkaa. Valtaosa vastaajista kertoi, että päätös keskeytyksestä tehtiin yhteisymmärryksessä tai että raskaana oleva sai päättää, kuinka tilanteessa toimitaan.

”Asiasta keskusteltuaamme annoin hyväksyntäni, jota mielestäni naisen ei edes suhteemme luonteen vuoksi olisi tarvinnut kysyä. En olisi suuttunut jos minulta ei olisi kysytty, mutta arvostin elettä.”

Oli myös miehiä, jotka kertoivat ajattelevansa abortin olevan ainoa vaihtoehto. Vastaajista 21 % olisi toivonut, että raskautta olisi jatkettu mutta he ymmärsivät, ettei päätös ollut heidän. Osalle aborttipäätöksestä oli ”vain” ilmoitettu tai heille kerrottu, ettei päätös ole heidän.

Onnen ja epätoivon yhteinen sekoitus

Vastaajat kertoivat tunteneensa raskaudenkeskeyttämisestä monenlaisia tunteita.

”Onneksi se on helppoa. Kurjempaa on kasvattaa ei toivottua lasta. Alkuvaiheessa oleva raskaus on vain ”verta”, ei ihminen.”

Vaikeammat tunteet heijastuivat erityisesti puolisoon, sen aikaiseen suhteeseen ja silloiseen elämäntilanteeseen. Syyllisyydeltä ei myöskään vältytty.

”Sekavia ääripäiden tuntemuksia onnesta kauhuun. Välillä lapsi toi ratkaisun kaikkiin elämän ongelmiin ja näytti tien hyvään tulevaisuuteen. Toisaalta kahlitsi kumppaniin ja ns. tylsyyteen.”

"Onnen ja epätoivon yhteinen sekoitus."

"Olin hajalla. Äärettömän pettynyt itseeni, siihen etten ollut voinut toimia vastuullisesti."

Vaikka osa vastaajista oli sitä mieltä, etteivät he olleet eri mieltä raskaudenkeskeytyspäätöksestä, kuitenkin kokemus osattomuudesta tuntui häiritsevältä.

"Olin paniikissa ja tyytyväinen, että nainen halusi tehdä abortin. Tosin minua häiritsi se, että nainen ei puhunut asiasta kanssani ennen aborttia."

"Pettynyt tunne, kun en päässyt millään lailla osalliseksi päätöksenteossa. Ymmärsin sen kyllä, mutta tuntui silti, että minut oli vain syrjäytetty asiassa; ikään kuin se ei edes kuuluisi minulle."

Yksi vastaajista kertoi, kuinka vastaanottotilanteessa lääkäri oli yrittänyt taivutella pariskuntaa jatkamaan raskautta. Tämä oli tuntunut miehestä hämmentävältä.

Kun kaikki oli ohi, jäljelle jäi kokemus

"Yllätyin siitä miten raskasta se oli ja tulisi olemaan."

Kyselyn yksi kysymyksistä oli: **Onko jotain, mitä haluat sanoa raskaudenkeskeytyksen päätöksestä ja/tai siihen liittyvistä kokemuksista tai tunteista?** (N25)

Näissä vastauksissa raskaudenkeskeytykseen liittyvät kokemukset avautuvat syvästi tunteikkaalla tavalla. Osa vastaajista kertoi kokeneensa syyllisyyttä sekä syvää huolta naisen terveydestä:

"Elämäni vaikein päätös kuitenkin, kokemuksena todella rankka. Vielä rankempaa se oli puolisolteni, synkkää aikaa."

Osa vastaajista kertoi miettivänsä tapahtunutta vielä vuosienkin päästä:

"Joskus nykyäänkin ajattelen, että voisin olla 4-vuotiaan lapsen isä, jos nainen olisi päättänyt toisin. Uskon kuitenkin, että näin oli paras kaikkien kannalta varsinkin, kun suhteemme ei kestänyt."

Raskaudenkeskeytyspäätös rikkoi myös suhteita:

"En pystynyt jatkamaan silloisen kumppanini kanssa parisuhdetta. Tunsin mielipiteeni merkityksettömäksi ja kumppanini välinpitämättömäksi. Pidin toimintaa epärehellisenä."

Tämä vastaaja kertoi yllättyneensä kokemuksen rankkuudesta. Hän myös toivoi, ettei muiden tarvitsisi kokea samaa.

"Asiaa ei saa helpoksi millään. On varmasti paljon ihmisiä jotka kokevat sen olevan vain läpihuutojuttu silloin, kun "ei olla valmiita." Minäkin ehkä ajattelin niin ennen keskeytystä. Tyhjä olo ennen keskeytyksen tapahtumista oli aivan uskomatonta ja kehoitan vahvasti kaikkia hoitamaan ehkäisyn niin hyvin kuin mahdollista. Keskeytys olisi ollut vaikeampi, jos meillä ei olisi ollut toisiamme tukena."

Tämän miehen kokemusta tapahtuneesta voidaan pitää jo traumaattisena. Vastaaja otti kantaa myös aborttioikeuteen:

"Miehellä eli lapsen isällä ei ole mitään mahdollisuuksia pelastaa lastaan, jos nainen päätyy aborttiin. Tilanne on absurdi ja äärimmäisen ahdistava. Aborttilakia ei noudateta lain hengen eikä kirjaimen osalta. Abortin saa ilmoitusasiana. Parisuhde päättyi lopullisesti abortin hetkellä. Lapsen menehtymisestä jäi kuolemansuru, joka varjostaa elämää vielä yli kymmenen vuotta jälkeinpäin."

Raskaudenkeskeytys jättää tunnejäljen

Vastaajien raskaudenkeskeytykseen liittyviä tunteita kartoitettiin tunnekartalla. Lomakkeessa oli valmiina 14 erilaista tunnetta, joista vastaajat valitsivat sopivimman tunteen. Numero 1 oli täysin samaa mieltä, numero 5 oli täysin eri mieltä.

Eniten tunnetut tunteet: 1) helpotus 2) rauhallisuus 3) tyhjyys 4) suru 5) häpeä 6) kiukku 7) ahdistuneisuus.

Vähiten tunnetut tunteet: 1) syyllistetty 2) viha 3) masentuneisuus 4) välinpitämättömyys 5) rakkaus 6) syyllisyys 7) kaipuu.

Yksi vastaaja lisäsi: *ulkopuolisuuden tunteen.*

Oikeaa päätöstä voisi indikoida helpotuksen ja rauhallisuuden tunteet. Kuitenkin tyhjyyden, surun ja häpeän tunteet kertovat kokijan tunteneen jotain vahvaa – eikä vastaajien suhtautuminen raskaudenkeskeytykseen ollut yhdentekevää.

Julkisissa keskusteluissa, ja miksei yksityisissäkin, raskaudenkeskeytyksiin liitetään usein mahdollisia syyllisyyden tunteita. Abortin tekijä pohtii sitä, että voiko mahdollinen päätös kaduttaa ja aiheuttaa myöhemmässä elämänvaiheessa syyllisyyttä. Wikipedian mukaan: *”Syyllisyys tarkoittaa psykologiassa ja psykiatriassa ensisijaisesti väärin tekemisen tunnetta ja tuskallista tietoisuutta siitä, että on tehnyt jotakin moraalisesti väärää tai rikkonut lupauksen.”* Kyselytutkimuksessa vastaajat eivät siis kokeneet syyllisyyden tunteita.

Suurin osa vastaajista koki toipuneensa raskaudenkeskeytykseen liittyvästä prosessista hyvin: *”Tuettiin naisen kanssa toinen toisiamme. Se riitti.”*

Vastaajista 25 % koki, etteivät he tarvinneet ulkopuolista tukea mutta 16 % koki jääneen tilanteessa yksin. He olisivat kaivanneet jonkinlaista ammatillista keskustelutukea tai vertaistukea:

”Olisin tarvinnut juttelua, psykologista tukea. Lohdutusta ja killttejä sanoja. Kuuntelua ja ymmärrystä tekemääni valintaa kohtaan.”

Yksi vastaaja kertoi, että tilanteessa avoin keskustelu ja aika olivat hyödyksi:

”Sain juuri sitä tukea mitä tuossa tilanteessa tarvitsin; rauhallista keskustelua ja ajan kanssa asioiden tutkailua. Kokonaisuutena parasta oli tuntea itsensä tarpeelliseksi, jos sitten ajoittain edes vaan olkapään roolissa.”

Vastaajien mukaan aborttikokemus on samaan aikaan henkilökohtainen ja niin ainutkertainen, että tuentarpeita oli itse tilanteessa vaikeaa sanallistaa. Osa vastaajista ei hahmottanut olisiko tarvinnut tukea itselle vai siihen, kuinka tukea kumppania paremmin. Vastauksissa eli vahva ”itse pärjäämisen” eetos:

”Se tilanne oli yhtä aikaa niin ulkokohtainen ja niin henkilökohtainen, että en muista keksineeni, enkä keksi vieläkään tapaa, millä siihen voisi suhtautua. Sen puoleen en oikein keksi tukimuotoakaan. Tottakai jonkun kanssa

puhuminen olisi voinut helpottaa, mutta en usko että olisin sillä hetkellä sitä osannut hyödyntää.”

”En tarkalleen muista mikä tukilinja oli mille soitin, mutta puolisoni ollessa sairaalassa prosessin aikana soitin ja kysyin neuvoja, miten parhaiten auttaa tilanteessa. Omakehittäisesti en kaivannut niinkään tukea kuin ehkä vinkkejä, miten parhaiten lohduttaa tilanteessa. Koin itse raskaudenkeskeytyksen ainoana vaihtoehtona, joten en antanut sen järkyttää mieltäni.”

”En oikein minkäänlaista. Tilanteessa mennään kumminkin omalla painollaan ja tunne ryöpyt aikana/jälkeen ovat jokaisen itsensä käsiteltävä.”

Yksi vastaajista olisi halunnut jotain sellaista, jota ei ollut olemassakaan:
”... jonkun sanomaan mikä on oikea ratkaisu.”

Miehet tarvitsevat tietoa raskaudenkeskeytyksestä

Raskaudenkeskeytyksessä hoitohenkilökunta seuraa abortin tehneen terveyttä. Osa kyselyyn vastanneista miehistä olisi kuitenkin toivonut, että myös heidät olisi huomioitu paremmin. Vastaajat kaipasivat heille kohdistettua kirjallista materiaalia siitä, miten abortti vaikuttaa sikiöön sekä raskaana olevaan.

Vastaajat kertoivat kaivanneensa psykologista tukea, ammattilaisten itsenäistä puheeksiottoa, lohdutusta ja konkreettisia neuvoja siihen, kuinka he voivat tukea parhaiten raskaana olevaa.

Osa miehistä kaipasi vertaistukea ja yleisesti paikkaa tai tilaa, jossa asiasta olisi lupa ja mahdollisuus puhua.

Kuinka paljon miehet tietävät raskaudenkeskeytyksestä? Ja mitä he siitä tietävät? Kyselyyn vastanneet miehet kaipasivat faktatietoa kuten *sattuuko keskeytys vauvaan? Mitä keskeytyksessä tapahtuu sikiölle ja naiselle? Mitkä ovat raskaudenkeskeytyksen riskit?*

Mielestäni kyselyn yksi mielenkiintoisimmista kysymyksistä liittyi vastaajien kokemukseen raskaudenkeskeytyksen vaikutuksista ehkäisykäyttöön.

Kokonaisuudessaan kyselyyn vastasi 46 vastaajaa, mutta tähän kysymykseen vain 24 henkilöä. Mietinkin, että koettiinko kysymys jotenkin syyllistävänä vai oliko raskaudet alkaneet joko inhimillisen virheen

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 4(1)

seurauksena tai jotenkin niin, etteivät he kokeneet itse voineen vaikuttaa asiaan. Vai mikä oli syynä siihen, että kysymykseen vastattiin niin vähän. Pyysin vastaajia arvioimaan ehkäisykäyttöön liittyvää muutosta asteikolla 1= Täysin samaa mieltä 2=hieman samaa mieltä, 3= EOS, 4= hieman eri mieltä, 5= täysin eri mieltä.

Vastaajista 28 % totesi, ettei raskaudenkeskeytyskokemus muuttanut heidän ehkäisykäyttöään. Kun taas 23 % vastasi, että kokemus muutti ehkäisykäyttöä ja he olivat väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Kuitenkin vastausten mediaaniksi muodostui 3= en osaa sanoa.

Mielestäni oli kiintoisaa, ettei abortti muuttanut miesten ehkäisykäyttöä selkeämmin. Kaksi vastaajista kertoi tehneensä vasectomian abortin takia. Raskauden alkamiseen liittyi moninaiset syyt ja vastaajat kantoivat tapahtuneesta vastuuta.

"Kondomin käyttö on fiksu teko."

"Jokaiseen raskauteen on ollut syyllisenä joko hajonnut kondomi tai naisen valehtelu ehkäisytablettien käytöstä."

"Näköjään kertakin ilman ehkäisyä voi riittää."

"Abortti johtui välinpitämättömyydestä. Tunnen, että kyseessä oli jonkinlainen karman laki, kun poikamiesaikoinani ehkäisyn käyttö oli omalta osaltani olematonta. En suosittelen kokemusta kenellekään. Tyhjä olo, joka keskeytyksen aikana oli, jätti minuun pysyvän jäljen. Tosin minä ja kumppanini olemme edelleen päätöksen takana ja onnellisia vallitsevaan tilaan."

Katumuksen mahdollisuus liitetään usein aborttiin. Kyselylomakkeessa kartoitettiin myös sitä, että ajattelevatko vastaajat aborttipäätöksestä toisin? Suurin osa (54%) kertoi **ettei ajattele** asiasta laisinkaan toisin. 17 % vastasi, **ettei juurikaan** ajattele asiasta toisin tai **ei osaa sanoa** ajatteleeko asiasta toisin. 4 % kertoi ajattelevansa **jonkin verran** asiasta toisin ja 7 % **ajattelee asiasta nyt toisin**.

Miesten viimeiset sanat ja pohdinta

Raskaudenkeskeytyksiä voidaan tarkastella monesta näkövinkkelistä käsin. Se on ehdottomasti naisasialiikkeiden keskeinen, taisteltu ja voitettu oikeus.

HÄLINEN – MIEHET JA RASKAUDENKESKEYTYS

Naisen oikeus turvalliseen aborttiin on yksi vahvimista seksuaalioikeuksista, joka ei saisi koskaan olla uhattuna. Lukiessani raskaudenkeskeytyksiin liittyviä opinnäytetöitä tai kirjoituksia, törmäsin usein lauseeseen: **raskauden alkamiseen tarvitaan aina kaksi ihmistä**.

Jäinkin pohtimaan sitä, että miten nämä kaksi ihmisistä saavat apua ja tukea siihen, kun raskaus päädytään päättämään. Millaiseksi tarinaksi raskaudenkeskeytys elämäkulussa jäsentyy? Millaiset tunteet raskaudenkeskeytyksessä on sallittu? Kuka saa tuntea?

Kyselytutkimukseni mukaan, tieto raskaudesta on herättänyt miehissä paljon erilaisia tunteita. Keskeytykseen liittyvät kokemukset, elämäntilanteet ja reaktiot ovat olleet moninaisia ja vastausten perusteella, raskaus ja raskaudenkeskeyttäminen ei ole ollut monellekaan yhäntekävä asia.

Olin syvästi liikuttunut siitä, kuinka avoimesti vastaajat olivat valmiita kertomaan tunteistaan ja ajatuksistaan. Osa vastaajista reflektoi kokemuksiaan hyvinkin tunteikkaasti. Kokemus nähtiin eheänä narratiivina, joka oli osa miesten elämäkokemusta.

Vastauksissa ei näkynyt kannanottoja, jotka perustuisivat uskonnollisuuteen mutta tässä kommentissa kritisoidaan värikkäin sanankääntein viranomaisohjeita, ihmisoikeuksia ja isän oikeuksia syntymättömään lapseen:

"Aborttilaki ja käytäntö sekä aborttia koskeva viranomaisohjeet on korjattava. Lapsen ihmisoikeus on tunnustettava ja sitä on kunnioitettava. Viranomaisohjeet venyttävät lain vastaisesti käytännön täysin pidäkkeettömäksi aborttiautomaatiksi. Isän on oltava sananvalta lapsensa elämästä päätettäessä. Nyt käytäntö on tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikan irvikuva."

Miesten kokemuksille oli tärkeää antaa ääni, sillä se soi monipuolisesti. Suurin osa vastaajista oli yhtä mieltä siitä, että päätös oli oikea myös nykyhetkessä, kuitenkin joidenkin mieli vaelteli myös menneeseen:

"Välillä sitä vieläkin 14 vuoden jälkeen miettii mihin elämä olisi vienyt, jos aborttia ei olisi tehty. Millainen lapsi minulla olisi, kuinka vanha hän nyt olisi. Ehkä joskus vähän kaduttaa, mutta sitten minulla ei ehkä olisi juuri tätä yksi vuotiasta rakasta tyttöä joka nyt on."

Raskaudenkeskeytyspuheen merkitys seksuaalikasvatuksessa

Nyt kun työn tekemisestä on useita vuosia, huomaan miettiväni miesten antamia vastauksia myös seksuaalikasvatuksellisesta näkökulmasta. Nuorille edelleen puhutaan seksiriskikäyttäytymisestä, nuorten kanssa työtätekevät voivat määritellä nuoren elämänhallinnan myös sitä kautta, millaista hänen seksikäytöksensä on.

Seksiriskikäyttäytyminen keskittyy usein kontrolloimaan ja arvioimaan tyttöjen ja naisen käytöstä. Riskikäytöstä indikoidaan ehkä tyttöjen sairastamien seksitautien, vaihtuvien kumppaneiden ja koettujen raskaudenkeskeytysten kautta. Mutta kuinka esimerkiksi raskaudenkeskeytyskokemukset asettuvat poikien tai miesten maailmaan? Kun puhumme seksuaalioikeuksista, liitämme aborttioikeuden oleellisesti vulvallisten lisääntymisterveyteen ja naisten oikeuksiin. Mutta kuinka saisimme pojat ja miehet mukaan tähän keskusteluun?

Rohkaisemmeko miehiä ottamaan osaa ehkäisyyn, sen taloudellisiin kustannuksiin tai siihen, kun ehkäisykäyttö epäonnistuu? Muistammeko muistuttaa, ettei ehkäisy, jälkiehkäisy, raskaustestit ja raskaudenkeskeytykset ole ainoastaan naisten asia, vaan myös miehillä on siinä oma, tärkeä osuutensa.

Vaikuttaisiko osallisuuden kokemukseen se, että ehkäisyyn liittyvää tietoa jaetaan paremmin myös pojille, jo kouluissa? Ehkäisykustannukset jakaantuisivat tasaisesti suhteen osapuolille? Jälkiehkäisyssä ja abortissa vastuuta kannettaisiin tasavertaisesti? Mietin myös, että tarjoammeko tässä teemassa miehille miltei kuin automaattisesti pelkkää kaventunutta tukipilarin roolia.

Kuinka voisimme antaa raskaudenkeskeytykseen liittyvissä tilanteissa miehille sellaista tukea, joka vahvistaa positiivisesti mieheyttä sekä tulevaisuuden vanhemmuutta: ”Henkisesti raskas prosessi myös miehelle, mutta joskus hyvät asiat tapahtuvat väärään aikaan jolloin vanhemmat eivät ole vielä valmiita.”

Lähteet

Benvenuti, P., Borri, P., Buzzoni, P., Clerici, L., Rossi Monti, M. (1983) Abortion and the man. Psychological and psychopathological manifestations

in the face of lost fatherhood. *Rivista di patologia nervosa e mentale* 104(6), 255-268.

Duadecim, Käypä hoito - raskaudenkeskeytys, <https://www.kaypahoito.fi/hoi27050>, viitattu 3.11.2019.

Fedorova, N. ym. (2005). *FSD2417 Lisääntymisterveys Pietarissa: miehet 2003*. Viitattu 03.11.2019 <https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD2417>

Finlex. Laki raskauden keskeyttämisestä. Viitattu 03.11.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1970/19700239>

Holmberg ja Wahlberg, V. (2006) Young men and unplanned pregnancy – risk behaviour and reactions: their own narratives. Teoksessa Wahlberg, V. (toim.) *Memories after abortion* (42-57). United Kingdom: Radcliffe.

Klementti, R. ja Raussi-Lehto, E. (toim.) (2016) *Edistä, ehkäise ja vaikuta, seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lehtonen, K. (2015) *Abortti ja seksuaalisuus. Kokonaisvaltaisen neuvonnan kehittäminen ltu-työssä, opinnäytetyö*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

LoPiccolo, J. ja LoPiccolo, L (2004) Seksuaalianamneesi, Sexpo-säätiössä keväällä 2004 muokattu versio, sivu 9.

Naziri, D. (2009) Man's involvement in the experience of abortion and the dynamics of the couple's relationship: A clinical study. *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 12(2), 168-174.

Seilonen S. (2011) Naisten kokemus ja selviytymiskeinot lääkkeellisestä raskaudenkeskeytyksestä. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Schwartz T. (2011) Itsemääräämisoikeus perusoikeutena ja raskaudenkeskeytyksen oikeudellinen säätely. Tampere: Tampereen yliopisto.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2017) Raskaudenkeskeytys. Viitattu 20.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/ehkaisyneuvola/raskaudenkeskeytys>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2018) Raskaudenkeskeytystilastot. Viitattu 29.10.2019 <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/raskaudenkeskeytykset/raskaudenkeskeytykset>

Tuomaala S. (2011) Keskeytyksiä elämässä - naisen toimijuudet aborttikertomuksissa. Helsinki: Helsingin yliopisto.